

Täysistunto

Tiistai 30.11.2021 klo 13.59—22.01

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta

Hallituksen esitys HE 154/2021 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 20. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 10/2021 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Sipilä, olkaa hyvä.

Keskustelu

21.25 **Juha Sipilä kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että valtion varoista voidaan myöntää harkinnanvaraista tukea viljelys- ja eläinvahinkojen korvaamiseen sekä maakotkan ja kalasääsken pesintään perustuen niiden aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen. Nämä korvaukset ovat nykyisin jo käytössä, mutta nyt ne tuodaan lain tasolle. Lisäksi lain hyväksymisen myötä tukea voidaan myöntää rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemiseen. Tämä on tärkeä uudistus. Avustusten ja korvausten käyttöönotto vaatii kuitenkin vielä komission hyväksynnän, sitten laki voidaan saattaa voimaan.

Me ympäristövaliokunnassa pidämme rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvaamista tärkeänä keinona edistää lajien suojelutavoitteita ja rahoitussäännösten yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä. Avustus vahinkojen ennaltaehkäisemiseen on askel oikeaan suuntaan, ja se tukee vahinkojen rajaamista. Samalla tulee kuitenkin pitää esillä vahinkojen rajoittamisen koko keinovalikoimaa, kuten rauhoitettujen lajien kannan säätelyä EU:n lainsäädännön puitteissa. Valiokunta ehdottaakin tässä lausumaa erityisesti merimetsoja koskien. Sen mukaan lintudirektiivin poikkeusmenettelyjä tulee soveltaa joustavasti merimetsoihin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä on paljon hyviä asioita, kuten jo nykyisin käytössä olevat maakotkan porotaloudelle aiheuttamia vahinkoja koskeva reviiriperustainen tuki sekä kalasääsken pesintään perustuva tuki. Näissä on onnistuttu hyvin, ja valiokunta on saanut toimijoilta positiivista palautetta. Valiokunta ehdottaa lausumaa, jotta vastaava järjestelmä saataisiin merimetson kaupalliselle kalastukselle aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen selvitystyön ja lainvalmistelun kautta. Ympäristöministeriö on luvannut selvittää myös merikotkan porotaloudelle aiheuttamia vahinkoja sekä merimetson ja harmaahaikaran kalanviljelylaitoksille aiheuttamien vahinkojen korvaamista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2021 vp

Näinhän se täytyykin olla, että asioissa edetään tutkittuun tietoon perustuen ja huolellisesti valmistellen. Tutkimustuloksia pitää hyödyntää laajasti ja tulostakin pitää tulla, kun asia on kypsä päätettäväksi.

Valiokunta ehdottaa muutamia täsmennyksiä pykäliin, ja niissä on kyse lähinnä siitä, miten parhaiten näitä perustuslain vaatimuksia ja valtioneuvoston joustojen toteutetaan.

Sitten on 30 §:ssä sisältömuutos, joka koskee korvausten ja tukien hakua. Valiokunnassa pidetään tärkeänä, että korvaus- ja tukihakemukset käsitellään ilman aiheutonta viivytystä sinä vuonna, jona vahinko on syntynyt. Ei voi olla niin, että esimerkiksi keväällä valkoposkivanhahkon kärsinyt viljelijä joutuu odottamaan korvausta seuraavaan kevääseen. Hyvässä yhteisymmärryksessä päädyimme valiokunnassa siihen, että tässä pitää ajatella vahingon kärsijää, ei pelkästään hallinnon näkökulmaa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, mietinnössä kiinnitämme huomiota siihen, että viljelyvahinkojen arvioinnissa käypiä arvoja pitää päivittää niin, että paremmin huomioidaan sadon erityislaatu, kuten luomu ja satomäärien vaihtelut. Tätä työtä on Luonnonvarakeskuksessa luomun hintatilastojen osalta aloitettu, ja kannustamme kehittämään tilastoja myös satomäärien osalta. Samoin eläinvahinkojen korvaamisessa on eläinten käyvän arvon määrittelyä kehitettävä. Tämä on koko korvausjärjestelmän uskottavuuden kannalta tärkeä. Korvaukset koetaan oikeudenmukaisiksi, kun korvausmäärät perustuvat käytännön toiminnan huomioiviin tilastointiin ja selvityksiin.

Arvoisa puhemies! Valiokunta ehdottaa mietinnössään eduskunnalle hyväksyttäväksi kahta lausumaa:

Ensimmäinen lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin mahdollistamia poikkeusmenettelyjä sovelletaan joustavasti merimetsokannan aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi.”

Ja toinen lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää viipymättä merimetson aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle ja valmistelee erillisen tukijärjestelmästä annettavan hallituksen esityksen, mikäli selvitys osoittaa, että merkittäviä vahinkoja aiheutuu. Valmistelun etenemisestä on esitettävä selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä, mikäli hallituksen esitystä ei ole annettu eduskunnalle.”

Arvoisa puhemies! Valiokunta oli mietinnössään yksimielinen, mistä kiitokset kaikille valiokunnan jäsenille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Myllykoski, olkaa hyvä.

21.31 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että tämä pitkään valmistella ollut lainvalmistelu on nyt saanut mietinnön muotoisen ja kohtuullisen painokkaan muodon vielä näillä lausumilla ryyditettynä koskien varsinkin merimetson aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle. Toki jo tässä hallituksen esityksessä oli sisällä kaupalliselle kalastukselle aiheutuneiden vahinkojen selvittäminen, mutta se sisällöllisesti tarkoitti sitä, että pyydyksiin vahingoittuneitten osalta tätä selvitystä tehdään. Jos tässä ollaan pontevia, niin näitä selvityksiä on Suomessa ja Pohjoismaissa kyllä jo semmoinen yksi pärekopallinen, niin että niitä kyllä löytyy tästäkin maasta, joten selvityksen ei todellakaan... Tai sanotaan näin, että jos selvitys viivästyy ja sitä lakia ei tuoda tänne, niin se on enää tahdosta kiinni ja ei olla haluttu edes noudattaa käytettyä ja tehtyä tutkimustulosta. [Petri Huru: Juuri näin!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2021 vp

Tässä hallituksen esityksessä ei kuitenkaan ole laajemmin käsitelty vahinkojen kasvun hillitsemisen keinoja. Sen sijaan siinä on tuotu esille harkinnanvaraiseen korvaukseen käytettävissä olevien määrärahojen riittävyys ja tarve sopeuttaa vuosittain maksettavia korvauksia. Valiokunnan puheenjohtaja oikein esittelypuheenvuorossaan kiinnitti siihen huomiota, että ei pidä olla niin, että kaikkia korvauksia leikataan, jos niitä vain kerran vuodessa haetaan. Eli se on silloin sitä tasausta, ja tällöin ne todelliset vahingot eivät tule korvatuiksi.

Yhtenä pienenä puutteena varmasti tämän lainvalmistelunkin osalta, joka tässä sitten ei ole voinut tulla mietinnössäkään lihaksi, on se, että meillä on tällainen tilanne, että kun ennen on ollut citykaneja, niin nyt meillä on cityhanhia. Olisikin ollut hyvä, jos maa- ja metsätalousvaliokunnan lausumaesitys omaisuudelle olevasta korvausvelvollisuudesta olisi tullut selkeämmin vielä valiokunnankin lausumissa, koska meillä on tälläkin hetkellä erittäin paljon Helsingissä ja Espoossa näitä Suomessa pesiviä valkoposkiahania, jotka aiheuttavat puistoille ja nurmialueille ja osittain vesistöihin käyttömääräysten rajoituksia, eli haitat ovat selkeästi todennettavissa ja niitten torjumisesta tulee kustannuksia. Espoossa toimi hyvin koirilla häätäminen alueilta, mutta tälle vuodelle niitä poikkeuslupia ei saatukaan riittävän ajoissa ja tällainen karkottaminen ja vahinkojen ehkäisy ei ollut mahdollista. Joten lupaviranomaisen resurssit ovat alimitoitettuja, ja ehkä niitä pitäisi alueittain enemmänkin tarkastella, että Itä-Suomessa olisi Itä-Suomen ely-keskuksessa luvitus ja niin edelleen. [Petri Huru: Myös tahtotilaa voi parantaa!] — No, tätä prosessia kun on tullut seurattua tässä muutama vuosi, niin täytyy sanoa, että valtioneuvostossa miekkailu kahden ministeriön välillä on ilmeinen ja tahtotila tämän asian hoitamiseksi on puutteellinen. Se on vahingollista, sillä näiden lintujen hyväksyttävyys, sanotaanko, aiheuttaa oman käden oikeuden ottamista käsiin. — On turha väittää, etteikö ammattikalastukselle tästä olisi vahinkoja. Vaikka se on luonnollinen kalakannan syöjä, niin kysymys on siitä, että merimetso aiheuttaa omalla käyttäytymisellään ahvensaaliin siirtymisen muualle ja niiden, jotka ovat kalastuslupia saaneet kalastusalueille, elinkeino viedään. Minun mielestäni tämä on perustuslain vastainen tila, että yksi ammatinharjoittaja- ja elinkeinoryhmä on ulkona näitten korvausten osalta, ja se pitää kyllä pyrkiä korjaamaan, vaikka sitten sieltä meripuolen korvauspotista voidaan jotain saada.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Elo poissa, edustaja Kalli poissa. — Edustaja Huru, olkaa hyvä.

21.37 Petri Huru ps: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta. Lain tavoite onkin kannatettava ja ehdotetut säännökset tarpeellisia. Lakiehdotukseen sisältyvä vahinkojen ennaltaehkäisy on kannatettava uudistus, ja valiokunta oli mietinnössään yksimielinen. Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen merkittävä lisääntyminen viimeisten viiden vuoden aikana on kasvattanut tarvetta kehittää nykyistä kansallista tukijärjestelmää.

Valiokunnan mietinnössä tuotiin esille harkinnanvaraiseen korvaukseen käytettävissä olevien määrärahojen riittävyys ja tarve sopeuttaa vuosittain maksettavat korvaukset käytettävissä olevaan määrärahaan siten, että kaikkia korvauksia leikataan samassa suhteessa, mikäli määräraha ei ole riittävä kaikkien vahinkojen korvaamiseen. Maksettavien kor-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2021 vp

vausten leikkaaminen on sinänsä mahdollinen mutta valiokunnan käsityksenkin mukaan erittäin epätoivottava vaihtoehto.

Korvausjärjestelmään on kohdistunut myös kritiikkiä, joka koskee soveltamisalan rajoja, määrärahan riittävyyttä, vahingoittuneen omaisuuden käyvän arvon määrittelyssä käytettäviä perusteita ja korvauksen maksamisessa noudatettavaa menettelyä.

Soveltamisalan osalta kritiikki kohdistuu erityisesti merikotkan, merimetson ja harmaa-haikaran aiheuttamien vahinkojen rajaamiseen korvauksen ulkopuolelle. Ratkaisua tulisi hakea ennaltaehkäisevien toimenpiteiden keinovalikoiman lisäksi korottamalla määrärahan tasoa vastaamaan vahinkojen määrää.

Rauhoitettujen lajien kantojen kasvun myötä tulisi tarkastella myös elinvoimaiseksi luokiteltujen ja edelleen vahvistuvien lajien rauhoituksesta luopumista sekä poikkeuslupamenettelyiden sujuvoittamista ja kannan kasvun säätelyä esimerkiksi metsästämisellä. Metsästyksen aloittaminen edellyttää lintudirektiivin liitteiden muuttamista, ja tätä vaihtoehtoa tulee edelleen pitää esillä. Jatkossa on myös syytä selvittää esimerkiksi Ruotsissa oleva käytäntö suojametsästyksen sallimisesta vahinkojen ehkäisemiseksi eri lajien osalta sekä ihmisravinnoksi kelpaavien ja poikkeusluvalla ammuttujen eläinten hyötykäytön sallimiseksi hävittämisen sijaan.

Hyötykäyttöä ei tässä valiokunnan mietinnössä mainittu, mutta sitä koskien on eduskunnassa edustaja Myllykosken tekemä lakialoite, jonka on allekirjoittanut yli sata kansanedustajaa. Toivonkin menestystä eduskunnan käsittelyssä tälle Myllykosken lakialoitteelle.

Arvoisa puhemies! Vahingon johdosta maksettavan korvauksen täysimääräisyys on keskeinen tekijä lakiehdotuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Koko korvausjärjestelmän uskottavuus riippuu siitä, että korvausten rahoittamiseen myönnetään vahinkomäärien näkökulmasta riittävä rahoitus joko momentin sisäisellä kohdentamisella tai momentin määrärahasoa korottamalla.

Vahinkojen korvaamiseksi keskeistä on omaisuuden käyvän arvon määrittely ja korvauksen ehdot. Luonnonvarakeskuksen laatimia satotilastoja tulee kehittää siten, että ne paremmin vastaavat tosiasiallisia satomääriä aktiivisessa normaali- ja luomutuotannossa. Myös hintatilastointia tulee edelleen kehittää ja huomioida luomusatojen käyvän arvon määrittely. Asetuksessa on tärkeää myös huomioida kaavamaisesti määritellyt arvoja paremmin jalostettujen ja koulutettujen eläinten todellinen arvo.

Arvoisa puhemies! Valiokunta nosti esiin myös korvauksen oikea-aikaisuuden. Korvauksen merkitystä vähentää olennaisesti se, jos korvausta voisi hakea lakiehdotuksen mukaan kerran vuodessa, ja valiokunta pitikin erittäin tärkeänä, että korvaus maksetaan käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa ilman aiheetonta viivytystä sen vuoden aikana, jona vahinko syntyi. Säännöksen toteuttamiseksi onkin tarpeen varmistaa riittävät resurssit korvausasioita käsitteleville ely-keskuksille sekä edistää sähköistä asiointia asian käsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan kiittää valiokuntaa yksimielisistä lausumaehdotuksista, joissa eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin mahdollistamia poikkeuslupamenettelyjä sovelletaan joustavasti merimetsokannan aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi ja että valtioneuvosto selvittää viipymättä merimetson aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle ja valmistelee erillisen tukijärjestelmästä annettavan hallituksen esityksen.

— Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lundén, olkaa hyvä.

21.42 **Mikko Lundén ps:** Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tässä onkin kaikki tärkeät asiat sanottu, mutta minäkin tahdon mainita vielä muutamana asiaa tästä asiasta.

Nytkin käsitellään tärkeää asiaa. Tämän johdosta pidän erittäin tervetulleena ehdotusta, jonka mukaan jatkossa voidaan myöntää avustusta myös viljelys- ja eläinvahinkojen ennalta ehkäisemiseen. Hiljattain saadut kokemukset osoittavat, että on erittäin tärkeää edistää valkuposkivanhan karkottamistoimia monin eri tavoin, jotteivät karkotustoimet johda vanhan siirtymiseen viljelykseltä toiselle. Lakiehdotuksen mukaan avustusta voitaisiin myöntää myös rakennusvahinkojen ehkäisemiseen, mitä sitäkin itse pidän kannatettavana ehdotuksena. On tärkeää, että avustusta voidaan myöntää yhteisöjen lisäksi myös elinkeinonharjoittajana toimiville luonnollisille henkilöille. Lisäksi tulee muistaa, että rauhoitettujen lajien aiheuttamat omaisuusvahingot on korvattava henkilöille täysimääräisesti. Sama koskee mielestäni riistaeläinten, kuten suden ja ahman, aiheuttamia omaisuusvahinkoja.

Arvoisa herra puhemies! Niin ikään katson, että jatkossa tulee kiinnittää huomiota rauhoitettujen lajien aiheuttamien korvausten hakumenettelyyn ja viranomaisten käytössä oleviin resursseihin. Nyt esityksessä ehdotetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle uusia tehtäviä, kuten vahinkojen ennaltaehkäisyn edistäminen. Täten haluan korostaa sitä, että myös korvausten toimeenpanotehtäviin tulee osoittaa näin ollen riittävät resurssit.

Arvoisa puhemies! Lopuksi korostan vielä sitä, että itse henkilökohtaisesti näen, että linnun ampumisen mahdollistavaan poikkeuslupa-asiin olisi niin EU-pykälän kuin Suomen lain puolesta mahdollisuus myös kirjoittaa lupa saaliin hyödyntämiseksi esimerkiksi myynnin muodossa, jos tahtoa löytyy. Näin on todennut aikaisemmin myös Suomen Metsästäjäliitto. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

21.44 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Itse en tätä asiaa kauhean hyvin tunne, mutta muistaisin, että allekirjoitin tämän edustaja Myllykosken aloitteen, [Jari Myllykoski: Kyllä!] jossa nämä linnut, joita hävitetään, voitaisiin käyttää ravintona. On suotavaa, että tämä etenisi.

Mutta nyt kun valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Sipilä on täällä paikalla, niin minä haluaisin kertoa teille semmoisen esimerkin, mikä on mieleen tullut, ja muistaisin, että kysessä olivat nämä hanhet juuri. Tuolla Etelä-Pohjanmaalla oli eräs semmoinen isohko tila, ja heillä oli tämmöistä Highland-karjaa ja siellä todettiin salmonella. Eläinlääkärikin totesi sen, että tämä on todennäköisesti näitten lintujen aiheuttamana levinnyt karjaan, ja tämä karja valvontaeläinlääkäriin päätöksellä päätettiin lopettaa. Vahinko oli muistaakseni 140 000 euroa. Kuuluuko tällainen esimerkinomainen — mitenkä minä sanoisin — järkyttävä, iso vahinko, joka koitui yhdelle maatilalle, tämän lain soveltamisalaan? Tämä on todella merkittävä, iso ongelma, ja jos tämä lintumäärien kasvu jatkuu, niin näitä saattaa tulla jatkossa vielä enemmän. Kuka tämän karjan jatkossa korvaa?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Totean, että meillä on kymmenen puheenvuoroa varattuna ja istunto päättyy kello 22 tasan, jotenka jos meinataan asioita viedä eteen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2021 vp

päin sillä tavalla, että nämä keretään kaikki, niin pyydän keskittymään nyt tässäkin asiassa vain tähän asiaan. — Edustaja Myllykoski, olkaa hyvä.

21.47 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Ei korvaa, koska kysymyksessä oli naakan aiheuttama salmonella ja eduskunta teki viime kaudella päätöksen, että naakkaa saa tappaa niin paljon kuin kerkeää, mutta ei tule sitten korvauksiakaan enää. Mitkään naakan aiheuttamat vahingot eivät ole korvattavia. Ja tässä tapauksessa oli kysymys naakasta, mikä sitten todettiin, mutta tarkastuseläinlääkäri teki hätiköidyn päätöksen, ja lopetettiin se karja.

Mutta sanottakoon tässä, että kun merimetso ei kuulu lintudirektiivin liitteeseen yksi eikä kaksi vaan on se luokalle jäänyt lintulaji, niin tässä kohtaa on hyvä nähdä tämä valio-kunnan lausumaehdotus erittäin oikeutettuna, jolloin sitä joustavampaa luvitusta voitaisiin käyttää vahinkojen ehkäisemiseksi. [Juha Mäenpää: Juuri näin!]

Eli kuitenkin aina pitää olla aika varovainen, kun joku laji metsästettäväksi säädetään. No, toki se on edelleen lintudirektiivin piirissä, ja silloin Riistakeskus antaisi ne luvat, mutta kun EU-käytäntö mahdollistaisi sen, että me ilmoitettaisiin, kuinka paljon niitä lintuja on metsästetty. No, tällä kertaa niitä ei metsästetä, ne tapetaan poikkeusluvalla, ja siinä mielessä on. Mutta kun puhutaan, että omaisuuden suoja pitäisi olla tässäkin kohtaa, niin kyllä minä näen, että kaupunkilaiset veronmaksajina kärsivät siitä omalla verorahallaan ylläpidettyjen virkistysalueiden käyttömahdollisuuden rajoittamisesta. Ja minun mielestäni siihen pitää kyllä pystyä puuttumaan. Mutta ei muuta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sipilä, olkaa hyvä.

21.48 Juha Sipilä kesk: Arvoisa puhemies! Lyhyesti vielä:

Tosiaan vastaus tuohon kysymykseen jo tulikin, että pitäisi olla kyse rauhoitetun eläimen aiheuttamasta vahingosta.

Kyllä tämä meidän keskustelu pyöri valkoposkianhien ja merimetsojen ympärillä, ja tosiaan merimetsoa koskien, niin kuin edustaja Myllykoski tuossa jo hyvin nosti esille, komissiostakin meille on tullut kehoitus käyttää lintudirektiivin mahdollistamia joustoja paremmin hyväksi, ja nyt kun se on meillä tuolla lausumassa ja jos eduskunta sen hyväksyy, niin sitä tulee myöskin sitten käyttää. [Petri Huru: Juuri näin!] Elikkä sitä kannan leviämistä sitten rajoitetaan niillä keinoilla, mihin laki antaa mahdollisuuden. Kyllähän ne tuhot ovat ihan hirvittävän näköisiä, miten saari kerrallaan siellä kuolevat puut pystyyn merimetsojen aiheuttamana, sen lisäksi mitä ne sitten kalastukselle aiheuttavat.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 154/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.